

М. Ф. Плотнікова, к.е.н., доцент, Житомирський національний агроекологічний університет

Встановлено необхідність перегляду підходів до суспільно-економічного використання навколишнього середовища, збереження балансу систем, в тому числі за рахунок інструментів сталого розвитку як основи безпечного проживання людини. Обґрунтовано пріоритетність соціоприродної сутності інструментів та механізмів розвитку, що базуються на світоглядному ноосферному підході розуміння єдності всіх систем у Всесвіті на противагу антропоцентричної філософії суспільного буття, що панувала до цього часу. Визначено, що гармонізація відносин суспільства та природи формує підставу для становлення нової парадигми розвитку через кооперацію й партнерство в межах самоорганізованих складних систем, якими є суспільство та навколишнє середовище. Проілюстровано, що приватні інвестиції в розвиток територій є економічно, соціально та екологічно виправданими й не потребують додаткових бюджетних витрат. Обґрунтовано, що реалізація ідеї «Родова садиба» дозволяє забезпечити інклюзивний підхід та партисипативне управління розвитком сільських територій через діяльність громадських організацій. Проілюстровано, що розвиток родових поселень дозволяє щорічно забезпечити залучення приватних інвестицій та сприяє культурному розвитку нації. Диверсифікація діяльності в родових поселеннях як одна з форм їх багатофункціонального розвитку формує передумови продовольчої та економічної безпеки держави, вирішення демографічної та екологічної проблем. Зазначено, що управління територіями шляхом спільного ініціювання, відбору і практичної реалізації прийнятих рішень через механізм форсайта знижує витрати і підвищує ефективність адміністративної діяльності.

Ключові слова: екологічне поселення, родова садиба, родове поселення, багатофункціональний розвиток, розвиток сільських територій.

Постановка проблеми. Системний характер змін на сільських територіях на сільських територіях обумовлений як світовими суспільно-економічними процесами, так і практикою децентралізації в Україні. Переважання галузевого підходу в управлінні розвитком сільських територій та відсутність цілісного бачення моделі становлення національної соціально-екологічної системи спричинила низку асиметрій та диспропорцій, наслідком яких стало знелюднення територій, погіршення їх екологічної, демографічної та економічної ситуації. Поширення біологічних, екологічних, органічних практик виробництва та життєдіяльності, а також екологічних спільнот, що формують модель суспільства майбутнього набуває глобальних масштабів. Викликом часу стала поява екологічних та родових поселень (останні переважають в Україні), що як феномен (за відсутності підтримки та стимулювання з боку органів державної влади та місцевого самоуправління) зростають кількісно та якісно, формуючи модель суспільства майбутнього. Вивчення їх досвіду, чинників успіху та моделювання наслідків діяльності покладено в основу даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Високий рівень урбанізації світової економічної системи (70 % населення проживає в містах і агломераціях) призводить до ряду екологічних, демографічних, культурних, економічних проблем, які можуть бути вирішені через механізми сталого розвитку (Metson, G. S.; Powers, Steve M.; Hale, Rebecca L. [1], Blay-Palmer, A.; Santini, G.; Dubbeling, M. [2]) розвиток поселенської мережі (Christian D. L. [3], Gilman R. [4], Dawson, J. [5], [6], Meulen, C., Palojarvi, A., Pyysiainen, J., Saloranta, M. [7], Global Ecological Network – консультативного органу ООН з питань екології [8]). Особливо гостро стоять проблеми охорони здоров'я (Amoah, P. A.; Edusei, J.; Amuzu, D. [9]), освіти та екології (Gao, G.; Zeng, X.; An, Ch. [10], Kumar, N.; Gupta, U.; Jhala, Ya. V. [11]), рішення яких часто реалізується через зелені технології (Sulich, A.; Zema, T. [12]), переїзд міських жителів у сільську місцевість (Minder, R. [13]) і силами громади (More, N Sh.; Waingankar, A.; Ramani, S. [14]).

Постановка завдання. Метою даного дослідження є

виявлення адміністративних проблем у сільських територіях та доповнення існуючих стратегій їх розвитку через багатофункціональне управління.

Виклад основного матеріалу. Усвідомлення негативних тенденцій щодо зниження рівня фізичного та здоров'я, неможливість забезпечити продовольчу та економічну безпеку власної родини, відчуття втрати власної індивідуальності внаслідок наслідування помилкових життєвих стереотипів і цінностей в мегаполісах направляють переважно молодь у сільську місцевість. В сучасному світі налічується близько 40 тисяч локальних спільнот, головними цілями створення яких є соціально-гуманістичні – дбайливе ставлення до природи, людині, сім'ї, здоров'ю та дружнє спілкування. Створені міськими жителями поселення поза агломерацій реалізують власний ідеал моделі суспільства майбутнього через взаємодію з природою, формування основ партнерства і співробітництва між індивідами та їх групами як у самому житті, так і за його межами, таким чином не залишаючись ізольованими від суспільних процесів, а впливаючи на них. Поширення в США, Європі, Австралії, Канаді, країнах Південної Америки, країнах пострадянського простору екологічні рухи як результат пошуку виходу з наявних асиметрій та диспропорцій суспільного та екологічного розвитку, породжених технократичним способом буття, інтерес до історичної та культурної національної спадщини є початком заснування екологічних поселень, де жителі займаються творчою, фізичною (матеріальне виробництво) та духовною роботою в гармонії з природою. Такими є переважна більшість успішних екологічних поселень світу (зокрема, поселення «Ітака», «Фидхорн», «Ферма», «Зегг», «Ауровиль» та інші). Пріоритет стійкого розвитку і самоврядування на рівні громади дозволяють поселення отримати статус населеного пункту (наприклад, поселення «Ковчег»).

Головними причинами відходу людей на сільські території є вихід на пенсію, можливість працювати дистанційно, ідеологічні та матеріальні (переконання у веденні екологічного способу життя та необхідність самозабезпеченості). Наслідком прагнення до самодостатності (забезпечення потреб мешканців і самоврядування), відновлення природ-

но-ресурсного потенціалу території, у тому числі фізичного і морального здоров'я людей, їх духовний розвиток, підвищення рівня соціальної відповідальності, зайнятості і народжуваності, інвестиційної привабливості території є запровадження практики багатофункціонального розвитку сільських територій (БРСТ), що сприяє залученню приватних інвестицій за одночасного розширення каналів їх надходження. БРСТ сприяє зростанню соціально-еколого-економічного потенціалу територій, що забезпечує їх відродження, примноження людського капіталу, покращення демографічної ситуації, рівня розвитку та здоров'я населення, посилення стійкості та самодостатності території, ефективного вирішення завдань розвитку суспільства в умовах глобалізації та децентралізації, рішення яких лежить в площині партисипативного розвитку та інклюзії всіх членів громад. Принципами управління за БРСТ є такі: відкритості, прозорості та транспаритетності (з позиції визначення та застосування критеріїв щодо вибору заходів, процедур та процесів), системно-цілісної вигоди, локалізації, реалістичності, персоніфікації, партнерства та співпраці, субсидіарності, підзвітності, зрозумілості та передбачуваності, гнучкості, рівності, відповідальності за реалізацію цілей, партисипативної узгодженості, поліфункціональності та багатовекторності розвитку. Пріоритетними методами дослідження та управління БРСТ є системний аналіз (з метою вивчення і проектування соціально-еколого-економічних систем на сільських територіях), проектний та програмно-цільовий підходи (з метою формування цілісної програми багатофункціонального розвитку сільських територій). При цьому проектне управління БРСТ як система цілеспрямованої діяльності щодо створення, використання та примноження ресурсів території має ознаки циклічності, етапності (фазовість, стадійність), векторну спрямованість (наприклад, з позиції галузевої реалізації, оцінки ефективності, розвитку системи чи її елемента тощо). БРСТ передбачає активну взаємодію й взаємовплив людини та оточуючого середовища, в ході яких людина та/або людська спільнота виступає в якості суб'єкта, який цілеспрямовано впливає на природу в процесі задоволення власних потреб, примножуючи природно-ресурсний потенціал території. Являючись носієм функції пізнання та предметно-практичної діяльності, спрямованої на природу, особистість та суспільство в цілому як гештальтоорієнтована система об'єктивних зв'язків базується на механізмі управління, що включає систему умов, форм, методів та засобів досягнення цілей. Закономірності та властивості управлінської діяльності у сфері БРСТ передбачають таке: 1) обумовленість розвитку вектором (мотивація – головна рушійна сила розвитку) не лише з позиції задоволення потреб (матеріальне виробництво, медична, культурна, освітня та інша діяльність), а одночасно інтегрованими запитами як окремого індивіда, так і в інтересах суспільства в цілому – матеріальне виробництво на рівні, що забезпечує постійне духовне зростання (принцип розумної достатності); 2) відносна самостійність БРСТ – конкретні завдання можуть бути досягнуті за відповідного рівня розвитку чинників об'єктивної дійсності; 3) послідовність та спадковість різних підходів, методів і засобів БРСТ – кожний наступний крок розвитку виникає на основі попереднього зі значущим збереженням цінного, що було накопичено раніше; 4) чергування етапів відносно спокійного еволюційного розвитку та стрімких революційних змін наявного укладу; 5) взаємодія та взаємозв'язок всіх сфер життє-

діяльності та господарювання людини на сільських територіях, що має бути враховано в процесі управлінської діяльності БРСТ (це дозволяє більш якісно впливати на окремі явища та отримувати вищі результати); 6) кумулятивний характер БРСТ зумовлений процесом інтеграції з умовами (суб'єктами і об'єктами на території), доповнюючи їх; 7) диференціація та інтеграція складових БРСТ.

Наявний досвід управлінської діяльності розвитком сільських територій доводить необхідність розширення засобів та механізмів, способів, методів та технологій БРСТ. Нові галузі та підходи, що з'являються, сприяють поширенню екстраполяційного характеру змін, що дозволяють охопити всі території країни. При цьому вони мають інтегрований соціально-екологічний характер (галузі з префіксом еко-, біо-, органік-, соціо-, демо- тощо), а також є носіями процесів наслідування природних закономірностей, що проявлені в навколишньому середовищі. Їх підвищений міжгалузевий та міжособовий характер впливає на багатовекторність рішень, об'єднуючи окремі елементи соціальної системи дружньо-партнерськими формами (наприклад, практика державно-приватного партнерства). Все більша чисельність управлінських дій зорієнтована на інтегрований вплив сукупних ендегенних та екзогенних чинників БРСТ у єдиному природодіальному цілепокладанні.

Практична реалізація вказаного підходу реалізується через механізм «Родова садиба», яким передбачено «надати законодавче право кожному громадянину України при бажанні надати 1 га землі для облаштування родової садиби, безоплатно у довічне користування, без права продажу, з правом передачі лише у спадок» (проект Закону України «Про родові садиби та родові поселення»). Поширена у родових поселеннях на теренах України практика публічного управління розвитком території засвідчила підвищення рівня культури та добробуту їх мешканців, поряд з поліпшенням демографічної ситуації та рівнем самозайнятості, генерованими ідеями та готовими інвестиціями, в тому числі фінансовими, матеріальними, трудовими, інтелектуальними, в родині в середньому народжується 3 дитини). Період дослідження охоплює 2013–2017 роки, протягом яких за допомогою соціологічного методу проведено інтерв'ю зі 100 жителями сільських територій у віці 22–67 років, з яких 52% складали жінки та 48% – чоловіки з 6 регіонів України. Серед опитаних, 80% – це жителі екологічних і родових поселень: 35 інтерв'ю проведено на основі анкети з 52 питань і 12 неструктурованих бесід з представниками екологічних рухів України. Серед респондентів 80% мали вищу освіту, незакінчену вищу – 10%, середня – 4%, загальну середню – 3%, інше – 3%. Сфера зайнятості співрозмовників переважно екологічне будівництво – понад 30%, дистанційні види діяльності (інформаційні технології, дизайн, електронний бізнес і т. д.) і ремесла – 29%, пенсіонери – 19%, соціальний сектор – 7%, сільське господарство – 6%, лісове господарство – 1%, тимчасові заробітки і промисловість – 8%, що забезпечує репрезентативність вибірки. Матеріали, що охоплюють розвиток родових поселень зібрані автором під час спілкування з їх представниками, членами ініціативних груп, а також отримані в ході польових досліджень, аналізу документації, інформації ЗМІ, соціальних мереж [15–22]. В ході дослідження встановлено, що родові поселення складають 85% від загального числа екологічно орієнтованих рухів в Україні. Їх мешканцями є високоосвічені люди (80% мають

вищу освіту, є випускники МВА, кандидати і доктори наук, люди з технічною освітою переважають над гуманітарним), зрілого віку (середній поселенців 35 ± 5 років), що здатні до високого рівня самоорганізації, мислять креативно, бажають вчитися, експериментувати, інвестують власні та здатні залучати ресурси з інших джерел. Переважно колишні мешканці урбаністичних центрів (93 % від загальної їх кількості), до координатної зміни життя (створення родових садиб) мешканці мали достаток, хорошу роботу або власний бізнес, що часто-густо обули змінені внаслідок зміни свідомості: бажання жити в чистому середовищі, їсти здорове харчування, самостійно нести відповідальність за власне життя та територію проживання. Зміни способу життя міських жителів сприяють реурбанізації (повторному заселенню сільських територій) і супроводжуються опануванням природоорієнтованих видів зайнятості, головним чином через мімікрію (відтворення природних процесів, в тому числі в соціальному середовищі). Переїзд в поселення пов'язаний зі зміною життєвих орієнтирів (на перше місце виходять сім'я, здоров'я, екологія, відповідальність, дружба, мир, порядок, патріотизм), які передаються дітям і популяризуються у місцевій спільноті. Багато поселенців переїжджають сім'ями (рідше в поселенні можна зустріти самотніх людей, а також людей передпенсійного і пенсійного віку). У сім'ях переважає тенденція до багатодітності, що покращує демографічну ситуацію в сільській місцевості. Розвиваючись без додаткового стимулювання з боку бюджетів всіх рівнів родові поселення займають вагомий позицію в об'єднаних територіальних громадах як продуценти сільськогосподарської та несільськогосподарської продукції (рис.), і, якщо в 2002 р. налічувалося два родових поселення, то наразі (2018 р.) на різних стадіях формування їх налічується понад 100.

За нашими дослідженнями, підкріпленими оцінками фахівців Міністерства аграрної політики та продовольства України, Національної академії аграрних наук в особі ННЦ «Інститут аграрної економіки», розмір вкладень приватних

інвесторів в територію, які ніхто не вимагатиме до повернення, за 10 років складе понад 300 тис. грн. в розрахунок на 1 га площі (табл.).

Рис. Динаміка розвитку родових садиб та родових поселень України

Джерело: власні дослідження.

Становлення свідомої досвідченої, гармонійно розвиненої особистості через механізм «Родова садиба», що сформувала в собі честь та гідність поряд з доброзичливістю та гостинністю, розкриває можливості самореалізації, в тому числі з позиції самозайнятості, підприємницької активності, приватної ініціативи, долучення до процесів управління територією (зокрема, через механізм публічного управління), самовизначеності, підвищення соціальної відповідальності за власне життя та навколишній простір дозволяє в довгостроковій перспективі уникнути «плинності» молоді за межі країни, відродити та зберегти культурну спадщину. Економічний, з позиції організації та реалізації, зелений освітній сільський туризм знайомить умовами проживання й харчування з врахуванням всіх етнічно-культурних груп, що мешкають на теренах України, особливостями побуту та сільськогосподарською діяльністю, традиціями і звичаями регіону.

Таблиця

Оцінка щорічних результатів розвитку сільських населених пунктів внаслідок реалізації ідеї «Родова садиба»*

Показник	В розрахунок на		
	родову садибу (1 га площі), тис. грн	населений пункт (250 жилих дворів – 250 га площі), млн. грн	1200 населених пунктів, знятих з мапи України з 1991 р. та, в яких за даними паспортизації налічується від 1 до 10 жилих дворів, млрд. грн
1) Інвестиції фізичних осіб в облаштування родових садиб	30	7,5	9,1
2) Виробництво чистої сільськогосподарської продукції	25	6,25	7,5
3) Економія бюджетних коштів на проведення меліоративних робіт	20	5,0	2,9
4) Забезпечення зайнятості, в тому числі залучених осіб, тис. осіб	2	0,5	100

*Примітка. за даними обстеження 2013 р.

Джерело: власні дослідження.

Можливість самообслуговування в межах кемпінгів та наметових містечок формує навички активного способу життя, може мати ознаки фауно- та флористичні, культурологічні та етнографічні. Природне середовище, місцева культура, традиційна архітектура, участь у місцевих культурних подіях, розкривають широкі можливості використання природного, матеріального і культурного потенціалу як особистості, так і регіону, формують розуміння культури організованого розвитку і відпочинку, зміцнення родини за рахунок демонстрації передового досвіду родинних зв'язків, відбувається становлення середовища-платформи реалізації особистості, її розвиток та розвиток місцевої громади. Являю-

чись за своєю суттю стартапом, що реалізується через механізм «Родова садиба», поселенням нового типу унікальне за своїм природно-ресурсним потенціалом, забезпечує розвиток території шляхом інвестування та впровадження природо відновлюваних інноваційних технологій.

Висновки. Необхідність перегляду підходів до суспільно-економічного використання навколишнього середовища, збереження балансу систем, в тому числі за рахунок інструментів сталого розвитку є основою безпечного проживання людини. Пріоритетність соціоприродної сутності інструментів та механізмів розвитку, що базується на світоглядному ноосферному підході розуміння єдності всіх сис-

тем у Всесвіті на протипагу антропоцентричної філософії суспільного буття, що панувала до цього часу. Циклічність глобалізаційних криз визначена відсутністю розуміння механізмів системної цілісності та взаємообумовленості явищ, а також процесів, їх адаптаційних, інтеграційних і біфуркаційних механізмів взаємодії. Гармонізація відносин суспільства та природи формує підставу для становлення нової парадигми розвитку через кооперацію й партнерство в межах самоорганізованих складних систем, якими є суспільство та навколишнє середовище. Посилення ролі природодоцільних технологій в життєдіяльності та господарюванні, на відміну від споживацького підходу, який превалував до ХХ ст., покликане сформувати уявлення про природну цілісність буття.

Приватні інвестиції в розвиток територій є економічно, соціально та екологічно виправданими не потребують додаткових бюджетних витрат. Реалізація ідеї «Родова садиба» дозволяє забезпечити інклюзивний підхід та партисипативне управління розвитком сільських територій через діяльність громадських організацій. Розвиток родових поселень дозволяє щорічно забезпечити понад 30 тис. грн. вкладень в розрахунку на гектар (родової садиби), а також збері-

гає українські традиції, сприяє культурному розвитку нації. Еволюційно-цивілізаційний підхід в управлінні розвитком соціально-еколого-економічних систем через практику багатофункціонального розвитку сільських територій окреслив підхід до раціонального використання природних ресурсів як головної умови існування людства. Диверсифікація діяльності в родових поселеннях як одна з форм багатофункціонального розвитку сільських територій за рахунок забезпечення доступності та використання відновлюваних ресурсів у своїй життєдіяльності та підприємницькій активності на основі поєднання традиційних та інноваційних екологобезпечних технологій формує передумови продовольчої та економічної безпеки держави, вирішення демографічної та екологічної проблем. Родові поселення в Україні виховують сімейні цінності, патріотизм, забезпечують практику самоврядування за рахунок діяльності виробничих організацій, державно-приватного, міжмуніципального і транскордонного співробітництва. Управління територіями відбувається шляхом спільного ініціювання, відбору і практичної реалізації прийнятих рішень через механізм форсайта, що знижує витрати і підвищує ефективність адміністративної діяльності.

Список використаної літератури

1. Metson, G. S.; Powers, Steve M.; Hale, Rebecca L. Socio-environmental consideration of phosphorus flows in the urban sanitation chain of contrasting cities // *Regional Environmental Change*. 2018. Vol. 18. Is. 5. Special Issue: SI. P. 1387–1401.
2. Blay-Palmer, A.; Santini, G.; Dubbeling, M.; et al. Validating the City Region Food System Approach: Enacting Inclusive, Transformational City Region Food Systems // *Sustainability*. 2018. Vol. 10 Is. 5 Article Number: 1680.
3. Christian D. L. *Creating a Life Together: Practical Tools to Grow Ecovillages and Intentional Communities* / D. L. Christian. – Paperback: New Society Publishers, 2003. – 273 p. – URL: https://archive.org/details/fa_Creating_a_Life_Together_Practical_Tools_to_Grow_Ecovillages_an_d_Intentional_Com (08.03.2018).
4. Gilman R. The Eco-village Challenge. The challenge of developing a community living in balanced harmony – with itself as well as nature – is tough, but attainable // *Context Institute. Catalyzing a graceful transition to the Planetary Era*. – URL: <http://www.context.org/iclib/ic29/gilman1/> (08.03.2018).
5. Dawson, J. *Ecovillages. New Frontiers for Sustainability*. New York: Green books, 2006. 96 p.
6. Meulen, C., Palojarvi, A., Pysiainen, J., Saloranta, M. Inspiring stories from eco-villages: experience with ecological technologies and practices. – Vilnius: BMK Leidykla?, 2013. 120 p.
7. Vidickiene, D. Living in harmony: inspiring stories from ecovillages. – Vilnius: BMK Leidykla, 2013. 124 p.
8. Global Ecological Network (GEN). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gen.ecovillages.org/> (08.03.2018)
9. Amoah, P. A.; Edusei, J.; Amuzu, D. Social Networks and Health: Understanding the Nuances of Healthcare Access between Urban and Rural Populations // *International Journal Of Environmental Research And Public Health*. 2018. Vol. 15 Is. 5. Article Number 973.
10. Gao, G.; Zeng, X.; An, Ch.; et al. A Sustainable Industry-Environment Model for the Identification of Urban Environmental Risk to Confront Air Pollution in Beijing, China // *Sustainability*. 2018. Vol. 10 Is. 4 Article Number: 962.
11. Kumar, N.; Gupta, U.; Jhala, Ya. V.; et al. Habitat selection by an avian top predator in the tropical megacity of Delhi: human activities and socio-religious practices as prey-facilitating tools // *Urban Ecosystems*. 2018. Vol. 21. Is. 2. P. 339–349.
12. Sulich, A.; Zema, T. Green Jobs, A New Measure Of Public Management And Sustainable Development // *European Journal Of Environmental Sciences*. 2018. Vol. 8 Is. 1 P. 69–75.
13. Minder, R. (2012) The Country Beckons Spaniards as Jobs in Cities Grow Scarce // *The New York Times*. Sept. 2012. No. 12. – <https://www.nytimes.com/2012/09/13/world/europe/spains-economy-send-country.html?ref=collection%2Fbyline%2Fraphael-minder> (08.03.2018)
14. More, N Sh.; Waingankar, A.; Ramani, S.; et al. Community-Based Management of Acute Malnutrition to Reduce Wasting in Urban Informal Settlements of Mumbai, India: A Mixed-Methods Evaluation // *Global Health-Science And Practice*. 2018. Vo. 6 Is. 1. P. 103–127.
15. Батурина Р. М. «Родова садиба» – один з напрямів сталого розвитку сільських територій // *Агроінком*. 2013. № 4–6. С. 102–109.
16. Кропивко М.М. Організаційні особливості створення родових садіб як альтернативної форми розвитку господарств населення / М.М. Кропивко // *Науковий вісник Мукачівський державного університету*. 2015. №2 (4). Ч.2. С. 24–29.
17. Кропивко М. М. Роль господарств населення у забезпеченні потреб людини. *Економіка АПК*. 2016. № 4. С. 38–45.
18. Кропивко М.Ф. Кластерний підхід до управління сільським розвитком / М.Ф. Кропивко // *Економіка АПК*. 2008. №5. С. 55–58.
19. Prysiazhniuk O., Plotnikova M., Buluy O. Cluster approach in administration of rural areas. *Management Theory And Studies For Rural Business And Infrastructure Development*. 2018. №40 (2). P. 118–127.
20. Nitsenko V., Nyenno I., Kryukova I., Kalyna T., Plotnikova M. (2017) Business Model For A Sea Commercial Port As A Way To Reach Sustainable Development Goals. *Journal Of Security And Sustainability Issues*. V 7, No 1, P. 155–166 URL [http://doi.org/10.9770/jssi.2017.6.4\(13\)](http://doi.org/10.9770/jssi.2017.6.4(13))
21. Plotnikova M. Innovative character of rural territories social potential realization // *Management Theory And Studies For Rural Business And Infrastructure Development*. 2014. №36. №4. P. 956–958.
22. Кільницька О. С., Плотнікова М. Ф. Родові поселення як соціально-екологічні руші конкурентоспроможності в агробізнесі. *Економіка та підприємництво*. 2017. № 39. С. 155–171.

Плотникова М. Ф. Многофункциональное развитие сельских территорий

Установлена необходимость пересмотра подходов к общественно-экономическому использованию окружающей среды, сохранению баланса систем, в том числе за счет инструментов устойчивого развития как основы безопасного проживания человека. Обоснована приоритетность социоприродной сущности инструментов и механизмов развития, основанных на мировоззренческом ноосферном подходе понимание единства всех систем во Вселенной в противовес антропоцентричной философии общественного бытия, царившей до этого. Определено, что гармонизация отношений общества и природы формирует основу становления новой парадигмы развития через кооперацию и партнерство в пределах самоорганизованных сложных систем, каковыми являются общество и окружающая среда. Показано, что частные инвестиции в развитие территорий являются экономически, социально и экологически оправданными и не требующими дополнительных бюджетных затрат. Обосновано, что реализация идеи «Родовое поместье» позволяет обеспечить инклюзивный подход и партисипативное управление развитием сельских территорий через деятельность общественных организаций. Показано, что развитие родовых поселений позволяет ежегодно обеспечивать привлечение частных инвестиций и способствует культурному развитию нации. Диверсификация деятельности в родовых поселений как одна из форм их многофункционального развития формирует предпосылки продовольственной и экономической безопасности государства, решение демографической и экологической проблем. Указано, что управление территориями путем совместного инициирования, отбора и практической реализации принятых решений через механизм форсайта снижает затраты и повышает эффективность административной деятельности.

Ключевые слова: экологическое поселение, родовое поместье, родовое поселение, многофункциональное развитие, развитие сельских территорий.

Plotnikova M. Multifunctional development of rural areas

The article shows the need to revise approaches to socio-economic use of the environment, maintaining the balance of systems, including through the tools of sustainable development as the basis for safe living. It also substantiates the priority of the socio-natural essence of development tools and mechanisms based on the noospheric worldview approach to understanding the unity of all systems in the Universe as opposed to the anthropocentric philosophy of social life that prevailed before. The article illustrates that the harmonization of relations between society and nature forms the basis for the formation of a new paradigm of development through cooperation and partnership within self-organized complex systems, which are society and the environment. The author demonstrates that private investments in the development of territories are economically, socially and environmentally justified and do not require additional budget expenditures. The article substantiates that the implementation of the idea of "Family estate" allows for an inclusive approach and participatory management of rural development through the activities of public organizations. It also shows that the development of tribal settlements annually attracts private investment and contributes to the cultural development of the nation. The author illustrates that the diversification of activities in tribal settlements as one of the forms of their multifunctional development forms the prerequisites for food and economic security of the state, the solution of demographic and environmental problems. The article describes that the management of territories through joint initiation, selection and practical implementation of decisions through the foresight mechanism reduces costs and increases the efficiency of administrative activities.

Key words: ecological settlement, patrimonial estate, patrimonial settlement, multifunctional development, development of rural territories.

Дата надходження до редакції: 18.09.2018

Рецензент: д.е.н., професор Монастирський Г.Л.